

К.С. КОЛІСНІЧЕНКО,
аспірантка

(Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі)

(Науковий керівник професор А.І. Дмитрієв)

ДОСВІД МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПИТАНЬ В РАМКАХ ЛІГИ НАЦІЙ

Ключові слова: *Європейський Союз, історія міжнародного права, Ліга Націй, міжнародне економічне право, міжнародні економічні організації.*

З огляду на те, що міжнародне право постійно знаходиться в процесі розвитку, ефективність процесів правотворення та правозастосування в умовах сучасного міжнародного правопорядку за Статутом Організації Об'єднаних Націй багато в чому залежить від повноти наукових знань про еволюцію міжнародно-правових норм, інститутів та підходів у минулому. Тому важливим завданням для сучасної української науки міжнародного права є дослідження його історії, зокрема того періоду, який припадає на існування попередниці ООН, першої міжнародної організації для підтримання миру та безпеки — Ліги Націй.

Характеризуючи діяльність Ліги Націй, науковці переважно фокусуються на політичних аспектах її роботи та на неспроможності виконати основне статутне завдання — попередити світову війну, через що Ліга Націй і стала метафоричним синонімом краху. Як результат, виявляється, що діяльність цієї організації в інших сферах, і зокрема в економічній, все ще потребує комплексного наукового осяг-

нення, особливо з огляду на те, що без започаткованого тоді міжнародного співробітництва держав під егідою міжнародної організації універсальної компетенції важко уявити сучасний світ. Недарма саме успіхи в економічній сфері діяльності Ліги, приміром, російський професор Г.І. Морозов відніс до тих, що майже не знайшли відображення у радянській та російській літературі [4, 166].

Ще більшу увагу до міжнародно-правових зусиль Ліги Націй у галузі економіки привертає і той факт, що, за деякими даними, на 1939 р. майже 60 відсотків бюджету Ліги Націй йшло саме на її економічну та гуманітарну роботу [7, 53].

Показовим є те, що, приміром, автори українського посібника «Міжнародні економічні організації», в цілому розглядаючи етапи розвитку системи міжнародних організацій, вказують окремо на період середини XIX ст. — середини 40-х років XX ст. як становлення вказаної системи, однак не згадують про економічні інституції Ліги Націй або ж міжнародно-правові підходи цієї організації до вирішення міжнародних

економічних питань [2, 34]. В свою чергу, російський юрист-міжнародник В.М. Шумілов в огляді розвитку міжнародного економічного права теж ніби упускає економічне співробітництво в умовах Ліги Націй [6, 9—13]. Відсутність згадки про діяльність Ліги Націй в економічній сфері простежується і в академічному курсі Г.М. Вельямінова [1]. Заслуговують на увагу і зауваження спеціаліста з міжнародних економічних відносин Л. Паулі (Канада) щодо подібного відношення в західній науці: «... Не дивно тоді, що наші підручники з міжнародних відносин та міжнародної економіки загалом справляють враження, що міжнародні організації, засновані після Другої світової війни були суцільно новим явищем в історії» [11, 44].

Втім, слід відмітити, що окремі аспекти діяльності Ліги Націй в економічній сфері в умовах міжнародного правопорядку між двома світовими війнами все ж знайшли своє висвітлення у працях таких дослідників, як Д. Армстронг, Е. Глазер, Г. Грейді, М. Дубін, П. Клавін, Л. Ллойд, Л. Паулі, Дж. Редмонд тощо.

З огляду на існування в українській науці міжнародного права деякого вакууму у вивченні міжнародно-правових підходів до регулювання економічних питань та налагодження механізмів міжнародного співробітництва у цій сфері в умовах діяльності Ліги Націй, автор поставила перед собою завдання дослідити аспекти міжнародно-правової діяльності Ліги Націй в економічній сфері, в тому числі з точки зору інституційної еволюції.

Оскільки таке міжнародне явище як війна зазвичай посилює соціальні та економічні проблеми, не дивно, що і перед переможцями, і перед переможеними державами у Першій світовій війні постали до вирішення багато проблем такого роду. Втім ще під час війни країни Антанти доклали зусилля до координації власної економічної політики з метою подолання труднощів воєнного часу [3, 393].

Необхідність відновлення порушеної війною структури міжнародних економіч-

них відносин призвела до того, що безпосереднє врегулювання низки економічних питань, пов'язаних із переходом міжнародних відносин від стану війни до стану миру, знайшло своє відображення у відповідних постановах п'яти мирних договорів між коаліцією держав-переможниць, з одного боку, та Німеччиною, Австрією, Угорщиною, Болгарією та Туреччиною — з іншого. В той же час, за справедливим твердженням авторів праці «Версальський договір: переоцінка після 75 років», створення «довготривалої економічної системи було віднесено до Статуту Ліги Націй» [13, 397].

Однак із аналізу положень Статуту Ліги Націй [12] можна отримати лише наближене уявлення про функцію Ліги в економічній сфері. Для цієї мети слід відштовхуватися, на нашу думку, від положень преамбули Статуту Ліги, у якій міститься загальне посилання на необхідність міжнародного співробітництва. Окрім же статті 16, яка передбачала автоматичні економічні та фінансові санкції проти агресорів та вимагала від членів Ліги надавати один одному допомогу для мінімізації негативних наслідків застосування таких санкцій, єдиним посиланням на економічні питання були положення статті 23: зокрема, в порядку *pacta de contrahendo* встановлювалося зобов'язання членів Ліги прийняти «необхідні постанови, щоб забезпечити збереження свободи сполучення та транзиту, а також справедливий режим торгівлі для всіх Членів Ліги» (п. «е» ст. 23). В аспекті інституційному заслуговує на увагу стаття 24 Статуту, в якій мовилося, що будь-які міжнародні бюро та комісії з урегулювання справ міжнародного значення, які могли б бути створені в майбутньому, мали бути поставлені під керівництво Ліги Націй.

Загальновідомо, що у першу чергу Ліга Націй створювалася для попередження нових війн, однак дуже скоро ця організація виявила для себе нові безпрецедентні функції, які полягали у сприянні економічному розвитку та встановленні добробуту

народів, незважаючи навіть на обмежений підхід до цього питання в її установчому документі. Подібні функції набувалися Лігою в тому обсязі, у якому члени ввіряли їй такі специфічні завдання.

Особливий характер міжнародних проблем в економічній сфері диктував необхідність розвитку інституційного механізму Ліги Націй та призвів до заснування в її рамках, наприклад, Економічного та Фінансового комітетів, які були встановлені за рекомендацією Брюссельської міжнародної фінансової конференції, що проходила під егідою Ліги уже в 1920 р.

За свідченням М. Дубіна, Фінансовий комітет, приміром, виробив діючу нині міжнародну Конвенцію щодо боротьби з підробкою грошових знаків від 20 квітня 1929 р., вивчав коливання вартості золота та проблеми подвійного оподаткування, а також зробив пропозицію Раді Ліги Націй щодо можливої фінансової допомоги державам-жертвам агресії [8, 43].

Економічний комітет, діяльність якого згідно з резолюцією Асамблеї Ліги Націй від 24 вересня 1927 р. повинна була «лежати в сфері економічних відносин між державами та їх економічної політики, оскільки вона має міжнародні аспекти» [14, 343—344], сприяв укладенню торговельних конвенцій щодо митних формальностей, зближення національного законодавства стосовно перевідних та простих векселів, чеків, комерційного арбітражу тощо. Він вивчав питання доступу до сировинних матеріалів, усунення методів недобросовісної конкуренції, справедливого поведіння з іноземними підприємствами, узгодження статистичної термінології та методів і т.п. За свідченням Г. Грейді, який свого часу був головою Економічного комітету Ліги Націй, «з усіх цих питань були розроблені конвенції, які пізніше були ратифіковані значною кількістю держав» [9, 166].

Окрім цих спеціально створених комітетів Ліги Націй, існувала також Економічна та фінансова секція Секретаріату, яка слугувала своєрідним контактним цен-

тром, надавала інформацію державам, проводила аналіз та здійснювала проектну роботу у відповідних сферах. Вказані комітети та секція Секретаріату в сукупності отримали назву Економічної та фінансової організації Ліги Націй [8, 43-44].

Цікавим видається той факт, що згадана вище Брюссельська конференція 1920 р. також радила урядам скасувати «штучні обмеження», головним чином заборони та обмеження на експорт та імпорт, які були встановлені ще за часів Першої світової війни, однак продовжували діяти, зважаючи міжнародній торгівлі. З цією метою було запропоновано укласти загальну угоду. На наступній Всесвітній економічній конференції 1927 р. була прийнята відповідна Конвенція про скасування імпорتنих та експортних заборон і обмежень, яка стала своєрідним передвісником Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1947 р. Втім через позицію деяких урядів, які ставили власну ратифікацію конвенції в залежність від ратифікації її іншими державами, остання набрала чинності лише в 1930 р. Світова економічна криза негативно вплинула на позиції держав стосовно спільних заходів у царині торгівлі, які встановлювалися вказаною конвенцією, що потягнуло її денонсацію до 1934 р.

В цілому, Конференція радила застосування трирівневого підходу для скорочення обмежень в торгівлі: односторонніх заходів держав, двосторонніх заходів — через укладення торговельних угод, та багатосторонніх дій — в рамках Ліги Націй. Проте світова криза внесла свої корективи і, як наслідок, обмеження у міжнародній торгівлі після 1929 р. посилювалися. За свідченням Г. Грейді, «тарифи перестали бути головним інструментом регулювання торгівлі», натомість уряди запроваджували інші протекціоністські заходи, зокрема квоти та валютний контроль [9, 166].

Беручи до уваги викладене, не дивно, що коли Лондонська фінансова та економічна конференція 1933 р., яка також була проведена під егідою Ліги, закрилася, не принісши вагомих результатів, через пану-

ючий економічний націоналізм та відмову США співпрацювати з метою стабілізації валют, Ліга Націй дійшла висновку (судячи з аналізу документів цієї організації), що на той час великі міжнародні конференції були не зовсім вдалим інструментом для складних переговорів [10, 12].

Тож, початок світової економічної кризи можна вважати, на нашу думку, своєрідним рубіжним моментом в економічній роботі Ліги Націй. Якщо до 1929 р. Економічна та фінансова організація Ліги в цілому виявляла багатосторонній підхід до вирішення економічних питань з метою вироблення масиву матеріального права, то з посиленням кризових явищ світової економіки форма її роботи зазнала змін: по-перше, в аспекті відходу від укладення багатосторонніх конвенцій та, натомість, у виробленні модельних договорів щодо спеціфичних питань, які держави могли б використовувати у двосторонніх переговорах (наприклад, кодифікація режиму нації найбільшого сприяння, модельна конвенція про уникнення подвійного оподаткування 1928 р., деякі питання транзиту); по-друге, відбулася переорієнтація роботи Ліги Націй у бік заснування спеціалізованих комітетів, які проводили дослідження окремих невідкладних економічних питань, збирання значного за обсягом статистичного матеріалу, складання звітів та вироблення практичних рекомендацій для вирішення національних економічних проблем (клірингові угоди, валютний контроль та квотування, оподаткування тощо). Відповідні спеціалізовані комітети розглядалися Лігою Націй, з одного боку, як постійне місце зустрічі для обговорення актуальних питань, коли «кожен народ може прийти до розуміння думки інших», а з іншого — як центр вироблення «корисних рекомендацій у конкретних питаннях» саме з науково обґрунтованих позицій, що становило собою елемент у «необхідному механізмі для укладення міжнародних угод» [10, 12, 16—18].

Слід відмітити, що в 1939 р. Ліга Націй навіть заснувала так званий Комітет Брюса (за іменем колишнього австралій-

ського прем'єр-міністра Стенлі М. Брюса (Stanley M. Bruce), який його очолив), з метою огляду та систематизації масштабної та різнопланової економічної та гуманітарної діяльності організації.

Зі змісту звіту Комітету Брюса від 22 серпня 1939 р. випливає, що вже у часи, коли історія Ліги Націй добігала кінця, організація підтвердила, що для міжнародного прогресу необхідний «обмін досвідом та координація національної політики» в економічній та гуманітарній сфері [10, 9]. Крім того, в звіті констатувалося, що «всі реальні досягнення у вказаній сфері становлять собою прогрес у досягненні національного та міжнародного порядку, і є необхідними для встановлення справжнього миру» [10, 19-20].

У заключній частині цього документа, яка мала назву «Необхідність розвитку та розширення», Комітет Брюса рекомендував, зокрема: 1) збільшити кількість держав, які беруть участь в економічній та гуманітарній роботі Ліги, в тому числі через залучення держав, які не перебували у членах Ліги Націй; 2) поставити функції Ліги Націй в економічній та соціальних сферах під контроль єдиного органу. З цією метою Комітет пропонував Асамблеї Ліги Націй реформувати структуру Ліги з огляду на еволюцію функцій організації в соціальній та економічній сферах з 1920 р., розширити базу економічної співпраці та створити Центральний комітет з економічних та соціальних питань, що мав згідно з проектом його установчого документа, складатися із 24 повноважних представників відповідних держав, які б обиралися Асамблеєю Ліги та які б координували роботу так званих «технічних комітетів Ліги Націй» в економічній та соціальній сферах і яким би асистували 8 експертів [10, 23—24]. Однак ці реформи, запропоновані у самий канун світової війни, не знайшли свого фактичного втілення до моменту створення ООН і, зокрема, такого її органу, як Економічна і соціальна рада (ЕКОСОП).

Під час вивчення міжнародно-правових аспектів економічної діяльності Ліги Націй

нашу увагу також привернули урядові ініціативи Франції зі створення так званого «Європейського Союзу» в інституційних рамках Ліги Націй.

Так, виступаючи у вересні 1929 р. перед Х Асамблеєю Ліги Націй прем'єр-міністр Франції А. Бріан (Aristide Briand) висунув пропозицію про створення нового «європейського об'єднання»: «Я вважаю, що між народами, які географічно можуть називатися народами Європи, повинні існувати деякі федеральні зв'язки. Ці народи повинні мати можливість в будь-який момент увійти в контакт один з одним, обговорювати свої інтереси, приймати спільні рішення, встановити між собою дух солідарності, яка могла б у бажаний момент протистояти важливим обставинам, якби вони виникли. Цей зв'язок я хотів би спробувати встановити. Звісно, об'єднання буде діяти особливо в економічній сфері; це найбільш невідкладне питання. Я думаю, що тут можливо досягти успіху». Далі він також висловив упевненість, що і з політичної, і з соціальної точок зору подібний федеральний зв'язок (який би, однак, на його думку, не зачіпав суверенітет жодної держави, яка могла б брати участь у такому об'єднанні) міг би бути продуктивним [5, 7].

У відповідь на таку урядову ініціативу з боку однієї із країн-членів Ліги Націй, інші європейські члени Ліги Націй запропонували А. Бріану підготувати меморандум, який би формально окреслив виголошені ідеї. «Меморандум про організацію та режим федерального союзу» (так званий «Меморандум Бріана») був опублікований 1 травня 1930 р., за 20 років до відомої Декларації міністра закордонних справ Франції Р. Шумана (Robert Schuman), яка дала поштовх до євроінтеграційних процесів сучасності.

У Меморандумі зазначалося, що проєктоване об'єднання не буде становити конкуренції Лізі, а буде фактичним втіленням регіональної угоди, яка допускалася Статутом Ліги, більш широким ніж Локарнські угоди 1925 р., що поклали початок політиці співробітництва європейських держав, ви-

ходячи з «етнічної близькості та спільності їх цивілізації» [5, 9].

Положення Меморандуму стосувалися також таких важливих питань, як укладення загального Європейського Пакту, загальних принципів об'єднання, органів Союзу і доцільних питань майбутньої практичної діяльності.

Судячи зі змісту Меморандуму, А. Бріану видавалося необхідним підписання символічного акту — Європейського Пакту — який мав би усунути можливі суперечки щодо принципів проєктованого Європейського Союзу. Такий Пакт мав містити заяву про спільну організацію миру та зобов'язання урядів регулярно збиратися і спільно розглядати всі питання, які мають загальноєвропейський інтерес. Серед принципів такого об'єднання фігурували збереження абсолютного суверенітету, повної політичної незалежності та рівності держав.

З організаційної точки зору А. Бріан пропонував заснування Загальної конференції, у якій би брали участь представники всіх європейських держав-членів Ліги Націй, а також створення постійного виконавчого органу Політичного комітету, який включав би обмежену кількість членів, та Секретаріату. Втім Меморандум не конкретизував цілі та зміст діяльності федеральних європейських органів і не давав уявлення про шляхи вирішення економічних та митних проблем.

Цікаво, що згідно з Меморандумом успіхи на шляху реалізації економічного союзу ставилися у своєрідну залежність від успіхів у політичному порозумінні, з метою уникнення можливого економічного тиску на політику країн. «Основна мета, — говорилося в Меморандумі, — європейське економічне зближення під політичною відповідальністю солідарних урядів» [5, 10]. Для цього пропонувалося розробити всезагальний пакт економічної солідарності, яким би встановлювався кінцевий ідеал митної політики — створення спільного ринку для підняття рівня загальноєвропейського добробуту.

«Для користі такої загальної орієнтації на практиці могла б негайно розпочатися раціональна організація європейського виробництва і обміну шляхом поступового полегшення та методичного спрощення товарообігу, обігу капіталів та осіб, із застереженням щодо необхідності національного захисту кожної держави» [5, 10]. Меморандум пропонував такі можливі сфери діяльності Союзу: спільна економіка, спільні споруди, сполучення та транзит, фінанси, праця, гігієна, інтелектуальне співробітництво, міжпарламентські відносини та адміністрація.

Слід зазначити, що офіційну відповідь на Меморандум Бріана дали 26 європейських урядів. Цікаво, що у вказаних відповідях держави виявили, зокрема, переконання, що створення такого союзу не повинне означати чи тягнути за собою послаблення Ліги Націй (за це висловилися, наприклад, Данія та Італія); деякі країни навіть висунули пропозицію, щоб таке співробітництво вповні протікало в рамках Ліги Націй (Бельгія, Велика Британія, Італія, Іспанія, Литва, Фінляндія, Швеція); до такого об'єднання повинні бути включені якомога більше європейських країн (Естонія, Фінляндія, Швейцарія, Швеція), зокрема, пропонувалося залучити Туреччину (Болгарія, Греція, Італія та Угорщина) і СРСР (Італія, Німеччина); наголошувалося на необхідності першочергового вирішення економічних проблем, що, в свою чергу, на думку урядів, полегшило б політичне зближення (Албанія, Велика Британія, Данія, Люксембург, Нідерланди, Швейцарія, Швеція); деякі держави висловилися за зменшення тарифів всередині об'єднання (Нідерланди, Німеччина); Швейцарія в першу чергу зазначила, що умовою її участі в подібному об'єднанні мала бути гарантія її нейтралітету [5, 10—16].

Уже на своїй XI сесії 17 вересня 1930 р. Асамблея Ліги Націй прийняла резолюцію про створення Комісії із вивчення питання про Європейський Союз.

Вказана комісія, яку очолив А. Бріан, зосередилася на вивченні економічної

кризи, «оскільки вона цікавить колектив європейських держав», та постановила запросити представників Ісландії, Туреччини та СРСР взяти участь у такому вивченні [5, 48]. Судячи зі змісту резолюцій II сесії засідань Комісії від 21 січня 1931 р., остання розглядала такі питання, як вишукування способів збуту надлишків хліба в Європі, проблему експорту надлишків майбутніх урожаїв, питання сільськогосподарських кредитів, безробіття, режиму міжнародного обміну електричною енергією в Європі, режиму іноземців тощо.

На жаль, Комісія із вивчення питання про Європейський Союз фактично припинила свою роботу зі смертю А. Бріана в 1932 р.

Однією з головних відмінностей Статуту ООН від Статуту Ліги Націй було те, що творці першого застосували більш широкий та деталізований міжнародно-правовий підхід у формулюваннях очікувань держав від універсальної міжнародної міжурядової організації в економічних питаннях, присвятивши їм, у поєднанні з соціальними задачами, окремі Глави IX та X Статуту ООН. Таким чином, ООН виявила відданість та наступність по відношенню до діяльності Економічної та фінансової організації Ліги Націй.

Ініціативи щодо створення «європейського об'єднання» в умовах правопорядку Ліги Націй, хоча на той час і не отримали всесторонньої реалізації та належного визнання, все ж, з одного боку, сприяли утвердженню ідеї про єдність Європи та вказували на конкретні форми її втілення і тому закладали підґрунтя для відомих європейських інтеграційних процесів після Другої світової війни, а з іншого — зосередження Комісії Ліги Націй із вивчення питання про Європейський Союз на регіональних економічних проблемах становило собою прецедент для створення регіональних комісій ЕКОСОП, наприклад, Економічної комісії для Європи.

Висновки. Незважаючи на обмежений підхід творців Статуту Ліги Націй до закріплення міжнародно-правових положень та

формулювання завдань організації в міжнародній економічній сфері, створений і розвинений у відповідь на вимоги часу економічний інституційний механізм Ліги Націй проводив активну міжнародно-правову діяльність у вказаній сфері та виявив високий рівень адаптивності в умовах світової економічної кризи 1929 — 1933 рр. Внісши вагомий вклад у розвиток матеріального міжнародного економічного права, він в той же час заклав підґрунтя для встановлення і розвитку економічних інституцій системи ООН, зокрема ЕКОСОП та її ре-

гіональних комісій. Крім того, досліджені урядові ініціативи щодо оформлення «Європейського Союзу» в умовах міжнародного правопорядку доби Ліги Націй можна вважати ідейними витокami для інтеграційних процесів в рамках сучасного ЄС.

Можливим напрямом наукового дослідження за цією тематикою міг би стати аналіз розвитку міжнародно-правових підходів в умовах Ліги Націй з точки зору становлення та розвитку окремих підгалузей міжнародного економічного права.

Список літератури:

1. *Вельяминов Г.М.* Международное экономическое право и процесс (Академический курс): учебник / Г.М. Вельяминов. — М.: Волтерс Клувер, 2004. — 477 с.
2. *Воронкова А.Е.* Міжнародні економічні організації: навчальний посібник / А.Е. Воронкова, Л.В. Єрохіна, Л.І. Рябенко. — К.: ВД «Професіонал», 2006. — 352 с.
3. *Колісниченко К.С.* Ліга Націй як приклад міжнародної співпраці з економічних питань в умовах універсального міжнародного правопорядку / К.С. Колісниченко // Моделі забезпечення сталого розвитку світового господарства: економіка, фінанси та право: зб. мат. XI Міжнар. науково-практичної конф. 30 травня 2008 року / Український держ. ун-т фінансів та міжнар. торгівлі. — К.: УДУФМТ, 2008.
4. *Морозов Г.И.* Лига Наций: взгляд через полвека / Г.И. Морозов // Вопросы истории. — 1992. — № 2—3.
5. Сборники документов по международной политике и международному праву / К.В. Антонов (ред.). — Вып. II: Европейский Союз; аграрные конференции и региональные соглашения. — М.: Изд-во НКВД, 1932. — 157 с.
6. *Шумилов В.М.* Международное экономическое право: учебник / В.М. Шумилов. — 3-е изд., перераб. и доп. — Ростов-на-Дону : Феникс, 2003. — 508 с.
7. *Armstrong D.* From Versailles to Maastricht: international organization in the twentieth century / D. Armstrong, L. Lloyd, J. Redmond — N.Y.: St. Martin's Press, 1996. — 321 p.
8. *Dubin M.D.* Toward the Bruce Report: the economic and social programs of the League of Nations in the Avenol era / Martin D. Dubin // The League of Nations in retrospect : proceedings of the symposium / organized by the United Nations Library and the Graduate Institute of International Studies, Geneva, 6-9 November 1980 = La Société des Nations, rétrospective : actes du colloque / organisé par la Bibliothèque des Nations Unies et l'Institut universitaire de hautes études internationales, Genève 6-9 novembre 1980. — Berlin ; New York : W. de Gruyter, 1983.
9. *Grady H.F.* World Economics / Henry F. Grady // Pioneers in world order: an American appraisal of the League of Nations / Ed. by Harriet Eager Davis. — N.Y.: Columbia University Press, 1944.
10. Le développement de la collaboration internationale dans le domaine économique et social: rapport du Comité spécial, Genève, 22 août 1939 // Série de publications de la Société des Nations. Questions générales. — No officiel: A. 23.1939. — 24 p.
11. *Pauly L.W.* Who elected the bankers? : surveillance and control in the world economy / Louis W. Pauly. — Ithaca: Cornell University Press, 1997. — 184 p.

12. The Covenant of the League of Nations//Zimmern A. The League of Nations and the Rule of Law, 1918 — 1935 / A. Zimmern. — London: Macmillan, 1936.

13. The Treaty of Versailles: a Reassessment after 75 years / Ed. by Manfred Franz Boemke, Gerald D. Feldman, Elizabeth Glaser. — Washington, D.C.: German Historical Institute; Cambridge, U.K.; N.Y.: Cambridge University Press, 1998. — 674 p.

14. The United Nations System and Its Predecessors: in 2 v. / [Franz Knipping, Ralph Dietl (eds.), Markus M. Hugo, Fabian Rosenbusch (assist. eds.)]. — Vol. 2. — Oxford: Oxford University Press, 1997. — Doc. 42..

РЕЗЮМЕ

В статье исследуются аспекты международного сотрудничества и международно-правового регулирования экономических вопросов в рамках Лиги Наций.

SUMMARY

The Article covers the aspects of international cooperation and international legal regulation of economic issues within the framework of the League of Nations.

*Рекомендовано кафедрою прав людини,
європейського та міжнародного права*

Подано 05.09.2010